

zoo ver ontwikkeld was, dat de lichter gekleurde buitenkant van de bloembladen al voor een groot deel tusschen de uiteenwijkende donkerviolette schutbladen zichtbaar was. Toch duurde het nog bijna drie weken tot de bloem zich geopend had. Wij vonden vrijwel alle *Rafflesia*-knoppen op den grond, waardoor gemakkelijk de indruk wordt gewekt, van met wortelparasieten te maken te hebben. Meestal echter was de stengel van den wilden wingerd gemakkelijk te volgen, hoe hij gedeeltelijk onder een laag humus doorliep om een eind verder weer te voorschijn te komen.

Ter illustratie gaan hierbij een paar door mij ter plaatse genomen foto's.

Figuur 1 toont een merkwaardig „nest” van zeven jonge knoppen aan den voet van een zwaren woudreus. Ik zag deze knoppen niet meer in geopenden toestand; vermoedelijk zal echter de volledige ontwikkeling tot bloem te wenschen hebben overgelaten door de te dichte opeenhooping.

Figuur 2 laat een pas geopende bloem, met een middellijn van ongeveer 50 c.M. zien, prachtig licht vleeschkleurig getint met witte wratten, van binnen fluweelachtig, donker terra-cotta. Rechts is nog een kleine knop zichtbaar.

Figuur 3 vertoont een reeds oudere bloem, langer geopend, donker verkleurd en met omgekrulde bloembladen.

De beruchte lucht van bedorven vleesch is mij in het bosch nooit sterk opgevallen; wel daarentegen aan een exemplaar, dat we mee naar huis hadden genomen om nader te bekijken, en dat daar langzamerhand verging.

Ambarawa, Mei 1926.

ERNA BOELMAN-CASPARÉ.

PHOLIDOCARPUS SUMATRANA BECC.

De telefoonlijnen, die dwars over de bijgaande photo loopen (misschien op de reproductie niet te zien), toonen duidelijk aan, dat het moerasbosch, dat op die photo is weergegeven, niet ver van de bewoonde wereld kan afliggen. Was het toestel nog iets links of rechts gedraaid, dan zou zelfs de spoorbaan te zien geweest zijn, waar vandaan de photo genomen is. Het is n.l. op het baanvak Timbang Langkat — Tandjong Poera van de hoofdlijn der Deli Spoorweg Maatschappij, dat men, even vóór de rubberonderneming Kwala Pessilam, zoo'n mooi uitzicht krijgt op een stuk oorspronkelijke natuur te midden van het groote Delische cultuurgebied. Men vindt daar een bosch, dat blijkbaar door zijn lage ligging te moerassig was om te worden ontgonnen en dat daarom thans nog een zoo gemakkelijk te bereiken mooie en interessante flora kan bevatten. Aangezien de draineering van het kustgebied van Deli hoe langer hoe beter wordt, vermoeden wij dat het niet zoo heel lang meer zal duren, dat genoemd moerasbosch veranderd zal worden in een deel van de groote „Kultureinöde”, zooals Prof. v. GOEBEL Deli bij zijn bezoek in het voorjaar van 1925 noemde.

Het geheele aspect van het moerasbosch wordt beheerscht door een palmsoort, zoo hoog als een klapperboom, die door den een paar jaar geleden gestorven Italiaanschen botanicus BECCARI, die een bijzondere studie van palmen maakte, gedoopt is met den naam van *Pholidocarpus sumatrana*. Deze naam wil zooveel zeggen als de Sumatraansche schubvrucht; we zullen zien waarom. Op pag. 9 van den 13den jaargang van dit tijdschrift hebben we een en ander meegedeeld van een andere interessante palmsoort hier uit de

buurt, de *Teysmannia altifrons*. Deze lage palm had vruchten, die zich van de meeste andere palmvruchten onderscheiden door de zeer ruw gespleten vruchtwand (zie afb. 4 op bldz. 12 van genoemden jaargang). Deze spleten gingen zóó diep, dat er kleine afgeknotte pyramiden ontstonden. We wezen er toen op, dat iets dergelijks, hoewel in veel mindere mate gebeurt bij de vruchten van een ander ook op Sumatra voorkomend palmengeslacht, n.l. het geslacht *Pholidocarpus*. Van dezen palm is het nu dat we U een en ander willen vertellen. Wanneer de vruchten ongeveer zoo groot geworden zijn als een Indisch kippenei, beginnen zich vrij regelmatig verdeelde barstjes te vertoonen in de buitenste laag van den vruchtwand, doordat deze laag niet meer met de rest van den vruchtwand mee uitzet.

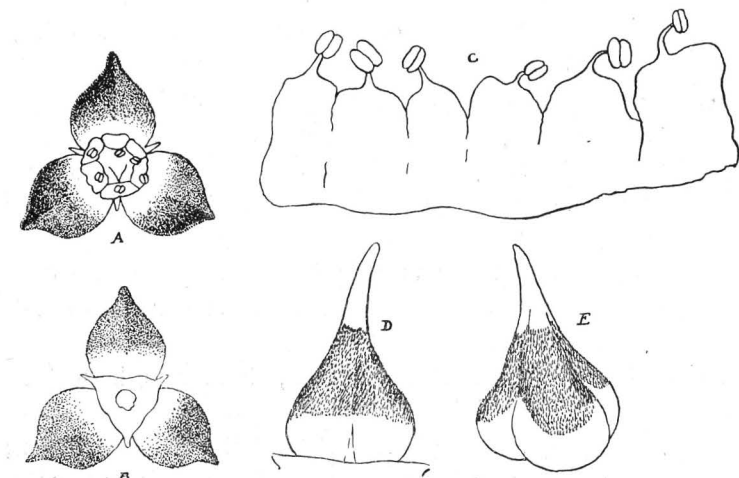

Fig. 1. *Pholidocarpus sumatrana*. A: Bloem van boven; B: idem van beneden gezien; C: meeldradenkrans vlak uitgespreid; D en E: stamper van twee kanten gezien.

welk stadium ze zoo groot als een flinke vuist zijn, dan is de buitenwand geheel gebarsten, hoewel nooit zoo diep als bij *Teysmannia*, bruin van kleur en het geheel lijkt dus als 't ware met schubben bedekt. Deze eigenschap geldt voor het geheele geslacht, waaraan men juist daarom den naam van schubvrucht, dus *Pholidocarpus*, heeft gegeven.

In April, toen wij bovengenoemde plaats bezochten, konden wij alleen halfvolwassen vruchten bemachtigen. Bloemen waren evenmin aanwezig. In Augustus van hetzelfde jaar waren wij in de gelegenheid een tweede groeiplaats nauwkeurig na te gaan. Bloemen en volwassen vruchten vonden wij aan denzelfden boom. Het was een laag oerbosch in de nabijheid van de zee op de tabaksonderneming Saentis. Hoewel de grond toen overal vrij droog was, wees de hooge grondwaterstand in putten en verder talrijke ter plaatse groeiende plantensoorten er op, dat het eveneens een oud moerasbosch was, waarin de bewuste palmensoort thuis hoort. De opgaven van anderen uit Palembang (zie den herdruk van het Iste deel van HEYNE, De nuttige planten van Ned. Indië) luiden evenzoo. Wij willen er echter direct bij voegen, dat de palm uitstekend blijft groeien en zich ook voortplant op terreinen, die veel droger zijn geworden. Vele groeiplaatsen den kant van Atjeh uit (we zagen de palm tot dicht bij Kota Radja) zijn thans volkomen droog.

Zoo'n beginnend stadium hebben we op $\frac{2}{3}$ der natuurlijke grootte weergegeven in fig. 2. Zijn de vruchten volwassen, op welk stadium ze zoo groot als een flinke vuist zijn, dan is de buitenwand geheel gebarsten, hoewel nooit zoo diep als bij *Teysmannia*, bruin van kleur en het geheel lijkt dus als 't ware met schubben bedekt. Deze eigenschap geldt voor het geheele geslacht, waaraan men juist daarom den naam van schubvrucht, dus *Pholidocarpus*, heeft gegeven.

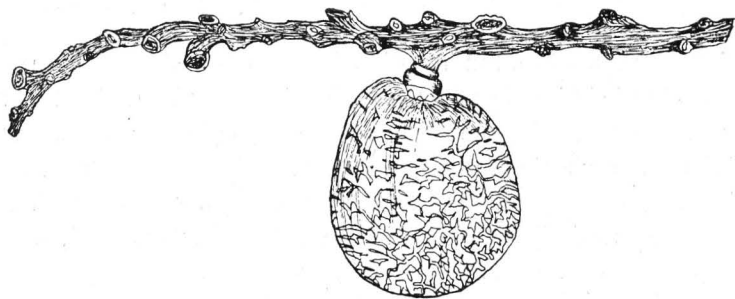

Fig. 2. *Pholidocarpus sumatrana*. Halfvolwassen vrucht; vruchtwand begint te barsten ($\frac{2}{3}$ × nat. gr.).

Een eigenschap, die ook op een moerassige standplaats wijst, is die van het hebben van z.g. pneumathoden. Dit zijn loodrecht omhooggroeiende zijtakken van de talrijke bijwortels, die op echte palmenmanier van den stambasis uitstralen. Op dichte bossen staan die ongeveer 10 c.M. lange pneumathoden van vlak bij den stam af tot op een afstand van ongeveer een halven meter ervan verwijderd en schijnen de functie te hebben van ademwortels; zij zouden de lucht gemakkelijker moeten opnemen dan de in den modder zittende gewone wortels.

Fig. 3. Moerasbosch op de onderneming Tandjong Slamat. De hoge palm is *Pholidocarpus sumatrana*, de andere *Zalacca conferta* en een *Licuala*-soort.

Photo v. d. M. M.

Bekijken wij den palm eens nader, dan zien we dat de stam grootendeels volkomen glad is, alleen over de onderste 5 à 6 M. bladresten draagt, grijs van kleur is en hoogstens 25 M. lang wordt. Een machtige kroon van waaivormige bladeren geven het geheel het uiterlijk van een *Livistona*-palm. De bladstelen zijn tot 3 M. lang, de langste bladslippen 1,5 M. De bladsteel draagt links en rechts een rij van stekels ter lengte van $\frac{1}{2}$ tot 2 c.M. en op de zijkanten een zeer opvallende 2 c.M. breede geelgroene streep.

De bloemen zijn weergegeven in fig. 1: ze zijn tweeslachtig, hebben een kleine vergroeidbladige kelk, drie zwart gepunte kroonbladeren en zes gedeeltelijk vergroeide meeldraden met zeer kleine helmknoppen. Van de zeer talrijke bloempjes zetten er naar verhouding slechts weinig vrucht, wat niet wegneemt dat de tot 2 M. lange

vruchtstanden met hun groote, bruine schutbladeren, vol vruchten kunnen zitten. Deze zijn altijd ongelijkhelftig, zitten dus scheef op korte steelen aan de uiterste zijtakken van den vruchtstand. De volwassen vruchten zijn ± 10 c.M. lang en ± 8 c.M. breed en hebben één enkel keihard zaad besloten binnen haar 2 c.M. dikke wand.

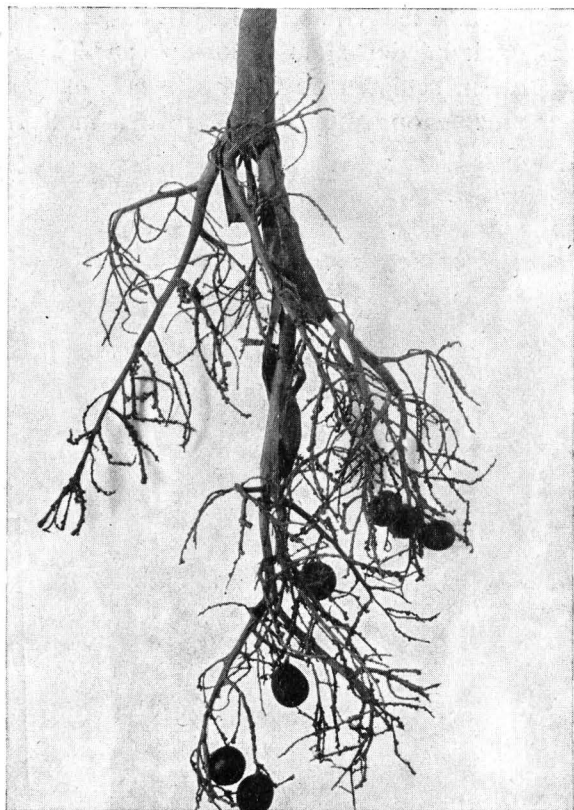

Fig. 4. *Pholidocarpus sumatrana*. Vruchtros met half volwassen vruchten ($\frac{1}{10} \times$ nat. gr.).

De Maleiers, ondervraagd naar het gebruik van dezen palm, beweerden den stam aan te wenden voor stijlen en vloeren van hunne huizen. Hoewel de buitenste 1 à 2 c.M. dikke laag van den stam steenhard is, meenen wij dat de duurzaamheid wegens het zeer losse vezelige inwendige niet groot zal zijn. De bladslippen zouden als atap gebruikt worden, doch nergens zagen wij ernstige gehavende palmen, zooals dat toch altijd het geval is met andere atap-leveranciers.

Van Inlandsche namen schijnt dien van *ser dang* algemeen in gebruik te zijn. Een volgende maal zullen we echter iets meedeelen over een geheel andere *Serdang*-palm, die in het bekende landschap van dien naam voorkomt en daar zijn naam waarschijnlijk aan gegeven heeft.

S. C. J. JOCHEMS.

MEDEDEELINGEN VAN DE VEREENIGING.

Afdeeling Bandoeng. — Daar de Heer HOOGLAND en Mej. VORSTMAN als bestuursleden der afdeeling zijn afgetreden, moest een nieuw bestuur geformeerd worden. Het nieuwe bestuur is aldus samengesteld:

H. SCHROO, Voorzitter.

L. E. C. BLIJDENSTEIN, vice-voorzitter.

B. A. M. KARHOF, Secretaris-penningmeester.

A. S. VAN DER SLUYS, Commissaris.

RECTIFICATIES.

Op bldz. 98 is een schrijffout in den tekst bij het corrigeeren over het hoofd gezien. De wetenschappelijke naam van *r a n d o e a l a s* is natuurlijk niet *Gossypium* (= katoen), doch *Gossampinus*.

Op bldz. 111 en 113 moet de naam *Centrurus informatus* luiden: *Centrurus infamatus*. Voorts is op bldz. 113 eenmaal *Ichnurus* gedrukt voor *Ischnurus*, en onder de figuurverklaring daar staat *Arachmida* in plaats van *Arachnida*.

Op bldz. 123 is de foto verkeerd afgedrukt. De rechterzijdant vormt den echten onderkant.